



נקודת העיוורון של השוויון בעקבות ע"א 3083/13 פלונית נ' שיכמן

מבזק הארת פסיקה זה עוסק בערעור שהוגש לבית המשפט העליון על החלטת בית המשפט המחוזי בבאר שבע, להכריז על יפם שיכמן כפושט רגל, חרף התנגדותה של המערערת.

המשיב, שיכמן, הורשע במסגרת הליך פלילי על פי הודאתו בעברות של סחר בבני אדם לשם עיסוק בזנות, הלנת שכר והעסקה שלא כדין, סרסרות ועושיק. המערערת היא בתה הקטינה ויורשתה של אחת מקרבנות הסחר של שיכמן, אשר הועסקו על ידו בזנות לאחר הברחתן ארצה. אמה של המערערת התאבדה בשנת 2003, בזמן ששיכמן ריצה עונש מאסר שהושט עליו.

בשנת 2006 הגישה המערערת תביעה אזרחית נגד שיכמן בגין נזקי אמה המנוחה, ובשנת 2009 ניתן נגד שיכמן פסק דין בהיעדר הגנה, שבו חויב בתשלום פיצויים למערערת בסך מיליון ש"ח.

בשנת 2011 הגיש שיכמן לבית המשפט המחוזי בבאר שבע, בקשה למתן צו כינוס ולהכרזתו כפושט רגל, בהצהירו כי אין ביכולתו לשלם את חובותיו, לרבות את חובו כלפי המערערת. צו הכינוס ניתן לבקשתו, ובוד בבד חויב שיכמן לשלם לנושיו סך של 1,000 ש"ח מדי חודש. בשנת 2012 הגישה המערערת התנגדות להכרזה על שיכמן כפושט רגל, בטענה כי חובו כלפיה לא נוצר בתום לב. לטענתה, אין לאפשר לו ליהנות מהגנות הליך פשיטת הרגל, לרבות הפטר.

בית המשפט המחוזי דחה את התנגדותה של המערערת. בהחלטתו ציין, כי תביעות החוב שהוגשו נגד שיכמן עומדות על כ-17 מיליון ש"ח, כאשר רובן נוצרו בנסיבות לגיטימיות. עוד ציין, כי שיכמן עומד בתשלומי החודשיים ומגיש דוחות תקופתיים כנדרש. לבסוף קבע, כי למרות חוסר תום הלב במעשיו של שיכמן, שיצרו את חובו כלפי המערערת, הרי שבהתחשב במאסרו הממושך, בכך שלא יצר חוב חדש מאז שחרורו, ובדגש על מצבו הרפואי הרעוע, הכף נוטה לקבלת בקשתו.

בערעורה לבית המשפט העליון טענה המערערת, כי בית המשפט המחוזי שגה בהכריזו על שיכמן כפושט רגל, כיוון שמקור חובו כלפיה נובע מהתנהגות בלתי-חוקית, בלתי-מוסרית וחסרת תום לב, המנוגדת לתקנת הציבור. בערעורה הדגישה את השיטתיות, את משך הזמן ואת החומרה של העברות שבביצוען הורשע שיכמן, אשר לוו בהשפלה ובביזוי כבוד האדם, והצביעה על התוצאות הטרגיות של מעשיו – אמה התאבדה והותירה אותה יתומה קטינה. המערערת סברה כי הליך פשיטת הרגל יפגע בה, כיוון שבמסגרתו לא תצליח לגבות את חובה משיכמן. בהקשר זה ציינה המערערת, כי בעניינו של שיכמן ס' 69(א)(2) לפקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], התש"ם-1980 לא



חל, שכן הוא עוסק בחובות אשר נוצרו במרמה, וכי ממילא שיכמן חב בחובות בשיעור נכבד בדין קדימה, הקודמים לחוב כלפיה.

מנגד טען שיכמן, כי ריצה את עונשו ועמד בתשלומיו החודשיים, ובנסיבות אלה מניעת הכרזתו כפושט רגל תהווה סנקציה כפולה שתושט עליו. שיכמן הבליט את מצבו הבריאותי, וטען כי ממילא חובותיו נובעים בעיקר מכישלונות עסקיים לגיטימיים, אשר קדמו לתקופה שבה ניהל אורח חיים עברייני. בעניין החוב כלפי המערערת טען שיכמן, כי מדובר בפסק דין שניתן בהיעדר הגנה מטעמו, כיוון שהיה כלוא ובלתי-מיוצג אותה שעה. לגישתו, אין קשר בין מעשיו לבין מות המנוחה, נוכח העובדה שהיה כלוא זמן רב לפני התאבדותה, אשר לדבריו הגיעה ארצה כדי לעסוק בזנות מרצונה.

השופט נועם סולברג התבסס בפסק דינו על הכרעה קודמת של בית המשפט העליון, אשר כללה בסיס עובדתי דומה, ושבה הוחלט שלא להכריז על חייב כפושט רגל, כיוון שמקור היווצרות החוב נוגד את תקנת הציבור. בית המשפט סלל את הדרך המשפטית להכרעתו בפרשה הקודמת, תוך הבחנה בין תכליותיו הספציפיות של הליך פשיטת הרגל לבין תכליות כלליות של שיטת המשפט. התכליות הספציפיות של הליך פשיטת הרגל, עוסקות באיזון בין חלוקה שוויונית ויעילה של נכסי החייב בין הנושים, לבין מתן האפשרות לחייב שאינו מסוגל לשלם את מלוא חובותיו לפתוח דף חדש. נקבע, כי העובדה שמקור החוב בעסק בלתי-חוקי ובלתי-מוסרי, אינה שוללת את האפשרות להכריז על החייב כפושט רגל, ואינה מהווה חוסר תום לב בהליך פשיטת הרגל עצמו. לעומת זאת, תכליתה הכללית של תקנת הציבור, במקרה שבו קיימת "אי-חוקיות של ממש" בדרגת חומרה גבוהה, הובילה לשלילת הבקשה לקיום הליך פשיטת רגל.

גם בפרשת פלונית קבע השופט סולברג שתכליותיה הספציפיות של פקודת פשיטת הרגל אינן מצדיקות את סגירת ההליך בפני החייב, משום שיכולת פירעון חובותיו דלה, הוא לא נהג בחוסר תום לב ביצירת החובות "בשים לב למובנו של מונח זה לצרכי הפקודה", רוב חובותיו הם חובות עבר לגיטימיים מול בנקים והוא לא יצר חוב חדש מאז שחרורו.

עוד קבע, שגם במקרה זה קיימת פגיעה מהותית בתקנת הציבור, חמורה יותר מאשר בפרשה עליה התבסס, הן בשל חומרת הנסיבות והן משום ש"קרוב הכשל המוסרי" ולא נושה עסקי, היא שמתנגדת להכרזת פשיטת הרגל. בנוסף, נקבע כי חרטתו של החייב אינה כנה, שכן הוא ממשיך לטעון שאמה של המערערת בחרה בזנות מרצונה, באופן שנועד להפחית מאחריותו שלו.

למרות כל אלה, בית המשפט העליון דחה את הערעור תוך ביסוס פסק דינו על עקרון ה"שוויון" כעומד בבסיס השיטה המשפטית, בדומה ל"תקנת הציבור". בית המשפט הסביר כי החוב כלפי המערערת מהווה אחוז מזערי מכלל חובותיו העסקיים הלגיטימיים של החייב, ועל כן שלילת ההליך תגרור פגיעה בשוויון ביניהם. עוד פירט בית המשפט, כי למרות שבקשת פשיטת הרגל הוגשה על ידי החייב עצמו ולא על ידי אחד הנושים,



אף נושה אחר זולת המערערת לא הגיש התנגדות לבקשה, ועל כן יש "לאמץ נקודת מבט רחבה יותר".

לבסוף, בית המשפט הבהיר כי הכרעתו אינה מהווה חסימת דרכה של המערערת לגבות את החוב, כיוון שקיימים שני אפיקים משפטיים שיוכלו, אולי, לסייע לה בעתיד: הראשון הוא ההנחה כי "בבוא היום" יוענק לחייב הפטר, והמערערת תוכל לבקש להחריג את חובה בהתאם לס' 69(א)(2) לפקודת פשיטת הרגל, העוסק בחובות שנוצרו במרמה. כמו כן, בית המשפט הבהיר כי אינו מביע עמדה לגופו של עניין בבקשה מסוג זה, אם תוגש. אפיק שני הוא שיקול הדעת שיוכל להפעיל בית המשפט שידון בעתיד בהפטר, בהתאם לס' 62(ב) לפקודת פשיטת הרגל, ולהתנותו בתנאים.

עו"ד עידן חלילי מאירה את פסק הדין.